JAK UČITELÉ 1. STUPNĚ ZŠ PRACUJÍ S VÝUKOVÝMI CÍLI

Jana Stará, Karel Starý

Klíčová slova: vzdělávací cíle, zpětná vazba, hodnocení,

Příspěvek je založen na empirickém výzkumu realizovaném v projektu GA ČR Formativní hodnocení prostřednictvím vzdělávacích cílů. Hlavním záměrem bylo zjistit, jak učitelé na 1. stupni ZŠ pracují se vzdělávacími cíli v sociálně-humanitní části kurikula.

Učební cíle by měly přispívat k žákovskému porozumění vzdělávacímu procesu. Tím, že učitel obecnější cíle rozloží do konkrétnějších dílčích cílů a popíše míru jejich zvládnutí pomocí kritérií, žáci vědí, co se po nich žádá, co mají udělat pro jejich naplnění. (Starý, 2006). Se vzdělávacími cíli je úzce spjata zpětná vazba nesoucí informace o míře naplnění kritérií, rady a doporučení pro zlepšení. Učitel se při plánování výuky podrobněji zamýšlí nad obsahem, rozsahem a uspořádáním učiva a současně volí hodnotící postupy. Neuvažuje tedy jen o tom, co se žáci budou učit, ale i o tom, co se mají naučit (Starý, Laufková, et al., 2016, s. 42). Obecně se má za to, že výukové aktivity bychom měli plánovat zpětně směrem od cílů učení, ale měli bychom mít na mysli, že ne vždy lze všechny cíle předem specifikovat.

Důležité je, aby učitel i žáci věděli, kam směřují. Cíle učení a kritéria úspěchu nám nemají sloužit k dokončení aktivity, ale jako pomoc v učení se (Wiliam & Leahyová, 2016, s. 25)

Cílem výzkumu bylo popsat reálnou podobu práce se vzdělávacími cíli na 1. stupni ZŠ v nepřírodovědné složce prvouky, vlastivědě a literární výchově, tedy v oblastech sociálně-humanitního zaměření. Metodologickým postupem je kvalitativní exploratorní případová studie práce se vzdělávacími cíli. Na pěti ZŠ u 10 učitelů jsme realizovali pozorování ve výuce (45 vyučovacích hodin), rozhovory s učiteli a se žáky. Zapojené školy patří mezi běžné školy hlavního proudu. Hlavním kritériem výběru respondentů byla jejich ochota sdílet své zkušenosti a otevřenost ke změnám svého pojetí hodnocení.

Zkoumané učitelky zpravidla explicitně nestanovují cíle učení. Zaměňují je za téma či náplň výuky. Žáci obvykle neznají a plně nerozumí učebním cílům, což jim znesnadňuje porozumění tomu, co udělat pro úspěšné dosažení výsledku (Black, Wiliam, 2005). Dá se hovořit o neukotvenosti v obsahu či o utajeném poznávání (Janík et al., 2013, s. 236). U některých respondentek se projevuje větší směřování k rozvoji klíčových kompetencí na úkor odborného obsahu, u jiných je tomu naopak.

Bibliografie

Black, P., & Wiliam D. (2005). *Changing Teaching through Formative Assessment: Research and Practice. Formative Assessment.* Paris: OECD.

Janík, T. et al. (2013). *Kvalita (ve) vzdělávání: obsahově zaměřený přístup ke zkoumání a zlepšování výuky.* Brno: Masarykova univerzita.

Starý, K., Laufková, V., Novotná, K., Stará, J., Šťastný, V., & Svobodová, Z. (2016*). Formativní hodnocení ve výuce*. Praha: Portál.

Starý, K. Sumativní a formativní hodnocení. *Metodický portál* Dostupný z http://clanky.rvp.cz/clanek/c/G/992/sumativni-a-formativnihodnoceni.html/.

Wiliam, D. & Leahy, S. (2016). *Zavádění formativního hodnocení: praktické techniky pro základní a střední školy.* Praha: EDULAB.